

Nr 141.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940; given Stockholms slott den 8 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g
till
förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskriv-
ningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31
december 1940.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Det i § 4 mom. 5 förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning lämnade medgivandet för allmoge och mindre skrivkunniga på landsbygden att antingen själva eller genom annan uppgiftspliktig person muntligen meddela sina uppgifter skall icke äga tillämpning vid mantalsskrivningen för år 1941.

2 §.

Uppgift till mantalsskrivning skall av en var uppgiftspliktig avgivas enligt formulär, som fastställles av Kungl. Maj:t.

Vederbörande kommunala styrelser skola föranstalta om att uppgiftsblanketter till erforderligt antal hållas tillgängliga på sådant sätt, att de lätt kunna anskaffas av de uppgiftspliktiga. Kommun äger att mot bestridande av tryckningskostnaderna hos statistiska centralbyrån rekvirera blanketter. Sådan rekvisition skall vara centralbyrån tillhanda senast den 1 juli 1940.

3 §.

Uppgifterna för de å samma fastighet boende eller eljest där uppgiftspliktiga skola i städer, köpingar och municipalsamhällen insamlas av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår, vilken det jämväl åligger att tillse, att uppgifter avlämnas för samtliga uppgiftspliktiga, samt att, därest uppgift uppenbarligen är oriktig eller ofullständig, föranstalta om dess rättande eller fullständigande.

4 §.

Uppgifterna skola i städer, köpingar och municipalsamhällen av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår samt å andra orter genom den uppgiftspliktiges försorg avlämnas till vederbörande kommunalombud eller till granskningsnämnd, som omförmäles i 7 §, senast åtta dagar före för-skrivning (husförhör), varom stadgas i § 34 förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande.

Försummar någon att fullgöra vad honom enligt denna paragraf åligger, vare påföljd, som i § 35 mom. 1 sistnämnda förordning sägs; dock skall vad där stadgas angående befogenhet för pastor i stället avse granskningsnämnd.

5 §.

Det åligger pastor att minst fjorton dagar före för-skrivning (husförhör) kungöra tid och plats för förrättningen.

6 §.

Länsstyrelsen skall för varje kommun fastställa antalet av de i § 7 mom. 1 mantalsskrivningsförordningen omförmälda kommunalombuden under iakttagande av att minst ett ombud bör finnas för varje påbörjat 500-tal av kommunens invånarantal, därest icke länsstyrelsen på grund av särskilda omständigheter anser antalet böra bestämmas efter annan grund. I intet fall må dock ombudens antal för någon kommun understiga två.

Innan val av ombud sker, skall, därest icke med hänsyn till kommunens invånarantal distriktsindelning anses obehövlig, den väljande myndigheten hava beslutat om kommunens indelning i folkräkningsdistrikt. Distrikten skola till antal och omfattning så bestämmas, att det arbete, som jämlikt 8 § åvilar granskningsnämnd, kan bedrivas på ändamålsenligt sätt. Där så kan ske utan att nämnda syfte eftersättes, bör vid indelningen hänsyn jämväl tagas till att distrikten komma att utgöra lämpliga arbetsområden för verkställandet av sådana åtgärder, som kunna ankomma på vederbörande kristidsnämnd att vidtaga i samband med utdelning av ransoneringskort, insamling av uppgifter rörande befolkningen m. m. Över förslag till distriktsindelning må pastor och kristidsnämnd beredas tillfälle yttra sig.

Pastor i en var till kommunen hörande församling skall i god tid före valet avgiva förslag å personer, lämpliga att utses till ombud.

Valet av ombud skall hava ägt rum före den 1 oktober 1940.

Förslag, som avses i § 2 mom. 1 mantalsskrivningsförordningen, skola avgivas före den 15 augusti 1940, och däri omförmäld kungörelse skall, under iakttagande av vad i nämnda författningsrum därom i övrigt stadgas, före den 15 september 1940 uppläsa i kyrkan.

7 §.

Inom varje kommun skall bildas en granskningsnämnd, som har till uppgift att biträda vid upprättandet och insamlingen av uppgifterna till mantals-skrivningen samt att svara för att erforderlig granskning och rättelse av uppgifterna kommer till stånd.

Ledamöter i granskningsnämnd skola vara pastor i en var till kommunen hörande församling eller av honom utsedd annan prästman i församlingen, mantalsskrivningsförrättaren eller ett av honom utsett ombud samt kommunalombuden. Den myndighet, som utövar kommunens beslutanderätt, utser pastor eller annan ledamot i nämnden, vilken äger förtrogenhet

med kyrklig eller civil folkbokföring, att såsom ordförande kalla till sammanträde och leda nämndens arbete.

Granskningsnämnd äger uppdraga åt särskilda ledamöter att inom kommunen i dess helhet eller inom visst folkräkningsdistrikt fullgöra sådant nämnden åvilande arbete, som icke kräver gemensam handläggning.

Statistiska centralbyrån utfärdar instruktion för granskningsnämnd med närmare anvisningar angående nämndens arbetsuppgifter.

Mantalsskrivningsförrättare har att tillhandagå nämnden med råd och anvisningar samt äger, även om han icke själv är ledamot av nämnden, rätt att deltaga i nämndens sammanträden.

8 §.

Granskningsnämnd åligger särskilt:

att biträda med distribution av uppgiftsblanketter samt tillse, att uppgifterna avgivas å föreskrivet formulär;

att såvitt möjligt föranstalta därom, att skrivhjälpsexpeditioner (insamlingsställen) till erforderligt antal anordnas inom kommunen, att å tider, som på lämpligt sätt kungjorts, tillhandagå allmänheten vid uppgiftspliktens fullgörande samt att även eljest biträda vid formulärens ifyllande och underlätta insamlingen av uppgifterna;

att genom noggrann granskning av de avgivna uppgifterna och jämförelse med annat tillgängligt uppgiftsmaterial, bland annat församlingsboken, varur pastor tillhandahåller nämnden för sådant ändamål erforderliga upplysningar, verkställa en översyn av folkbokföringsuppgifterna;

att, därest vid granskningen felaktigheter och ofullständigheter i uppgifterna påträffas, föranstalta om erforderlig rättelse och komplettering;

att med de uppgifter, varöver nämnden förfogar, tillhandagå pastor vid fullgörandet av honom åvilande skyldighet att rätta och komplettera församlingsboken; samt

att efter avslutat arbete och senast vid mantalsskrivningen överlämna mantalsuppgifterna till mantalsskrivningsförrättaren.

9 §.

Den, som inflyttar till en kommun efter det uppgift till mantalsskrivning jämlikt 4 § skolat avlämnas men före utgången av år 1940, skall till pastor samtidigt med flyttningsbetyget avlämna sådan uppgift. Det ankommer på pastor att tillse, att sålunda avlämnad uppgift är fullständig och riktig, samt att därefter överlämna uppgiften till mantalsskrivningsförrättaren.

10 §.

Mantalsskrivningsförrättaren skall, så snart omständigheterna medgiva och senast den 9 februari 1941 eller den senare dag, till vilken länsstyrelsen jämlikt § 11 mantalsskrivningsförordningen medgivit anstånd med mantalslängdens avlämnande, överlämna samtliga honom tillhandakomna mantalsupp-

gifter till pastor. Pastor har att med mantalsuppgifterna förfara på sätt statistiska centralbyrån meddelar i särskilda anvisningar till pastorsämbetena angående folkräkningen samt att, efter avslutat arbete, översända mantalsuppgifterna till mantalsskrivningsförrättaren.

11 §.

Skulle beträffande viss kommun eller del därav avvikelse från stadgandena i denna förordning i något avseende befinnas påkallad, äger länsstyrelsen efter statistiska centralbyråns hörande meddela de särskilda föreskrifter, som kunna finnas erforderliga.

12 §.

För städerna Stockholm och Göteborg gäller vad särskilt varder av Kungl. Maj:t stadgat.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1940.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, fråga om särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 och anför därvid följande:

Såsom framgår av statsverkspropositionen till årets riksdag (sjunde huvudtiteln, punkten 11) är en allmän folkräkning — 1940 års allmänna folkräkning — avsedd att verkställas med utgångspunkt från förhållandena vid slutet av år 1940. För ändamålet har Kungl. Maj:t under punkterna 11 och 13 av sjunde huvudtiteln av riksdagen äskat särskilda anslag för budgetåret 1940/41.

I den skrivelse av den 22 november 1939, vari statistiska centralbyrån framlade förslag om anslag till folkräkningen, anförde centralbyrån, att för genomförandet av folkräkningsplanen särskilda föreskrifter komme att behövas beträffande mantalsskrivningen för år 1941, varjämte ämbetsverket anmälde sin avsikt att senare till Kungl. Maj:t inkomma med framställning därom.

Med skrivelse den 13 februari 1940 har nu statistiska centralbyrån överlämnat förslag till förordning angående särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 med anledning av folkräkningen den 31 december 1940. Förslaget har utformats efter samråd med fem sakkunniga, som centralbyrån jämlikt särskilt bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallat för att inom ämbetsverket biträda vid uppgörandet av planen för folkräkningen. Skrivelsen och författningsförslaget torde få fogas som bilaga vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Innan jag redogör för de av statistiska centralbyrån föreslagna särbestämmelserna torde jag få erinra om vissa för mantalsskrivningen i allmänhet gällande stadganden.

Bortsett från Stockholm och Göteborg, för vilka städer särskilda bestämmelser äro meddelade, gäller härutinnan förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning. Enligt denna förordning skall mantalsskrivning, gällande för det nästkommande kalenderåret, årligen mellan den 15 november och årets slut förrättas särskilt för varje stad och landskommun eller, där sådan kommun tillhör flera fögderier, varje fögderidel av kommunen. För-

rättningsman är å landet och i stad, där magistrat ej finnes, häradsskrivaren eller av länsstyrelsen särskilt förordnad mantalsskrivningsförrättare. På framställning av stad, där magistrat ej finnes, äger dock Konungen förordna, att mantalsskrivningen i staden skall förrättas av kommunalborgmästaren eller under dennes tillsyn av särskild tjänsteman. I stad, där magistrat finnes, verkställles mantalsskrivningen under magistratens tillsyn av den tjänsteman, vilken debiteringen av kronoutskylderna åligger eller till vars befattning förrättningen enligt särskilt meddelade föreskrifter hör.

Vid mantalsskrivningen skola tillstädesvara pastor eller, om han har förfall, någon av honom förordnad lämplig person, helst annan inom församlingen tjänstgörande präst, vederbörande stadsfiskal eller fjärdingsman samt kommunalombud till det antal, som för vinnande av tillförlitliga uppgifter vid förrättningen erfordras och av länsstyrelsen bestämmes. Kommunalombuden utses av den myndighet, som utövar kommunens beslutanderätt. Dessutom äger envar, vilkens rätt är av mantalsskrivningen beroende, att för bevakande därav vara närvarande. Pastor eller hans ombud skall vid förrättningen tillhandahålla församlingsboken, i vilken alla sedan sista mantalsskrivningen timade förändringar skola, såvitt på pastor ankommit, hava blivit fullständigt införda.

Envar, som ej hos annan mantalsskrives, skall vid mantalsskrivningen avlämna uppgift enligt fastställt formulär rörande sig själv och dem, som höra till hans hushåll eller av annan anledning skola mantalsskrivas hos honom. Uppgifterna för personer, som bo inom samma gård i stad eller köping, skola insamlas och avlämnas av gårdens ägare eller den hans ställe företräder. På landsbygden äga allmoges och mindre skrivkunniga antingen själva eller genom annan uppgiftspliktig person muntligen meddela sina uppgifter.

Mantalslängden jämte tillhörande bilagor samt det vid förrättningen förda protokollet skola senast den 9 februari av mantalsskrivningsförrättaren överlämnas till pastor. Länsstyrelsen kan medgiva anstånd med mantalslängdens avlämnande, där det på grund av mantalsskrivningens vidlyftighet prövas nödigt, dock icke längre än till den 23 februari. Det åligger pastor att med församlingsboken jämföra mantalslängden samt att upptaga vid granskningen förekommande anmärkningar å förteckning, som bifogas mantalslängden, varefter längden med tillhörande handlingar skall inom tio dagar efter det densamma avlämnats till pastor av denne återställas till mantalsskrivningsförrättaren. Sedan i anledning av pastors anmärkningar vederbörliga rättelser och tillägg gjorts i mantalslängden, skall längden anses justerad.

I detta sammanhang bör även erinras om vissa bestämmelser i förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande. Enligt § 34 nämnda förordning skall församlingsboken av pastor årligen, på landsbygden efter den 1 november och i stad efter den 8 oktober, särskilt för mantalsskrivningen rättas och kompletteras vid husförhör eller förskrivningar. För detta ändamål åligger det varje fastighetsägare eller den hans egendom brukar eller förestår att för upplysningars meddelande, efter därom av pastor gjord pålysning, vid husförhör eller förskrivning själv

vara tillstådes eller ock, i händelse av förfall, låta ingiva förteckning, utvisande de i hans hus eller på hans ägor boende personers namn, födelseår och födelsedag samt befattning. Försummas nämnda åliggande, äger enligt § 35 mom. 1 pastor avfordra den försumlige erforderlig uppgift genom vederbörande krono- eller stadsbetjänt, varvid den försumlige har att gälda viss ersättning för infordrandet. I nu berörda avseende gäller förordningen icke beträffande Stockholm och Göteborg.

Det av statistiska centralbyrån framlagda författningsförslaget överensstämmer till sina huvuddrag med de särbestämmelser rörande mantalsskrivningen, som på sin tid utfärdades i anledning av 1920 och 1930 års folkräkningar. De i viss mån ändrade grunder, efter vilka yrkesstatistiken kommer att uppläggas och insamlingsarbetet att organiseras vid 1940 års folkräkning, jämte andra skäl ha dock nödvändiggjort, att bestämmelserna i åtskilliga avseenden måst utformas på annat sätt än tidigare.

I likhet med vad som gällde vid såväl 1920 som 1930 års folkräkning föreslås nu, att medgivandet för allmoge och mindre skrivkunniga på landsbygden att muntligen meddela sina uppgifter icke skall äga tillämpning vid mantalsskrivningen för år 1941. Uppgifterna äro avsedda att avgivas enligt formulär, som fastställas av Kungl. Maj:t. Vederbörande kommunala styrelser skola föranstalta om att uppgiftsblanketter hållas tillgängliga på sådant sätt, att de lätt kunna anskaffas av de uppgiftspliktiga. Kommun, som så önskar, skall äga att mot bestridande av tryckningskostnaderna rekvirera blanketter hos statistiska centralbyrån. I städer, köpingar och municipalsamhällen skola uppgifterna insamlas av fastighetsägarna, som skola tillse, att uppgifter avlämnas för samtliga uppgiftspliktiga, samt föranstalta om rättelse eller fullständigande av uppgifter, som uppenbarligen äro oriktiga eller ofullständiga. Uppgifterna skola å nyssnämnda orter av fastighetsägaren och annorstädes genom den uppgiftspliktiges försorg avlämnas till vederbörande kommunalombud eller till en särskild granskningsnämnd, som föreslås inrättad inom varje kommun i syfte att skapa fastare form och bättre planmässighet åt granskningsarbetet än vad den hittillsvarande anordningen med var för sig arbetande kommunalombud förmått giva. Granskningsnämnden skall bestå av pastor, ett av mantalsskrivningsförrättaren utsett ombud ävensom kommunalombuden och skall ha till huvudsaklig uppgift att biträda vid upprättandet och insamlingen av uppgifterna till mantalsskrivningen samt att svara för att erforderlig granskning och rättelse av uppgifterna kommer till stånd. Nämnden skall kunna uppdraga åt särskilda ledamöter att inom kommunen i dess helhet eller inom visst folkräkningsdistrikt fullgöra sådant nämnden åvilande arbete, som icke kräver gemensam handläggning. Instruktion för granskningsnämnd skall meddelas av statistiska centralbyrån. I fråga om antalet kommunalombud föreslås, att som regel minst ett ombud utses för varje påbörjat 500-tal av kommunens invånarantal, dock att minst två ombud alltid skola finnas för varje kommun. Kommun skall indelas i folkräkningsdistrikt, såvida icke sådan indelning med

hänsyn till kommunens invånarantal anses obehövlig. Distriktsindelningen skall i första hand bestämmas under hänsynstagande till att granskningsnämndens arbete må kunna bedrivas på ändamålsenligt sätt. Där så kan ske utan att detta syfte eftersättes, må vid indelningen hänsyn jämväl tagas till att distrikten komma att utgöra lämpliga arbetsområden för verkställandet av sådana åtgärder, som kunna ankomma på vederbörande kristidsnämnd att vidtaga i samband med utdelning av ransoneringskort, insamling av uppgifter rörande befolkningen m. m. Mantalsuppgifterna skola icke såsom vid tidigare folkräkningar insändas till statistiska centralbyrån, utan den uppgift om yrket, som för folkräkningen är erforderlig att hämta ur dessa uppgifter, skall av pastor inarbetas i primärmaterialet för folkräkningen, d. v. s. församlingsboksutdragen. Närmare anvisningar om hur detta skall ske förutsättas skola meddelas av statistiska centralbyrån.

De föreslagna bestämmelserna avses skola i tillämpliga delar gälla även för Stockholm och Göteborg. För den händelse undantag från bestämmelserna skulle finnas påkallade beträffande viss kommun eller del därav, föreslås att vederbörande länsstyrelse efter statistiska centralbyråns hörande skall äga meddela erforderliga föreskrifter i sådant avseende.

Beträffande den närmare motiveringen för förslaget torde jag få hänvisa till statistiska centralbyråns skrivelse.

Över statistiska centralbyråns framställning ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Södermanlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Västmanlands och Norrbottens län, Sveriges häradsskrivarförening, föreningen Sveriges städers kronouppbördstjänstemän, Svenska landskommunernas förbund, Svenska stadsförbundet ävensom Allmänna svenska prästföreningen.

Kammarrätten, riksräkenskapsverket, länsstyrelserna i Västmanlands och Norrbottens län, Sveriges häradsskrivarförening samt föreningen Sveriges städers kronouppbördstjänstemän ha icke haft något att erinra mot de föreslagna bestämmelserna.

Även i de övriga utlåtandena har förslaget i stort sett lämnats utan erinran, och anmärkningar ha framställts endast beträffande vissa detaljfrågor.

Länsstyrelsen i Södermanlands län ifrågasätter, huruvida icke erforderliga uppgiftsblanketter böra genom det allmännas försorg tillhandahållas kostnadsfritt. *Svenska landskommunernas förbund, Svenska stadsförbundet och Allmänna svenska prästföreningen* anse kostnaden för blanketterna böra bestridas av statsmedel. Det förstnämnda förbundet anför härom bland annat följande:

Redan den omständigheten, att mantalsuppgifterna i nu förevarande sammanhang i motsats till vad eljest vore fallet obligatoriskt skulle avgivas skriftligen i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda formulär, borde egentligen medföra, att statsverket åtog sig tryckningskostnaderna för blanketterna. Det vore ofrånkomligt att, såsom av centralbyrån framhållits, avgiftsfria blanketter inverkade på villigheten att lämna uppgifter och samtidigt innebure en viss garanti för att det fastställda formuläret komme till an-

vändning. Med den föreslagna anordningen syntes förhållandet i stor utsträckning bliva det att kommunerna nödgades själva, för åstadkommande av ett någotsånär gott resultat av folkbokföring och folkräkning, svara för de med blanketternas anskaffande förenade kostnaderna. För tillgodoseendet av ett icke kommunalt ändamål komme således kommunerna att i viss omfattning få påtaga sig utgifter, som egentligen borde bestridas av statsmedel. Därest man emellertid beträffande ifrågavarande kostnader komme att genomföra den nu föreslagna ordningen, finge det anses nödvändigt, att sådana åtgärder vidtoges beträffande tryckning och distribution av blanketterna, att kostnaderna för desamma kunde hållas så låga som möjligt. Med hänsyn därtill vore det lämpligast, att tryckningen och distributionen till kommunerna ombesörjdes centralt, helst genom ett enda företags försorg, i likhet med vad fallet vore exempelvis beträffande vissa formulär för de allmänna valen.

Statskontoret uttalar däremot, att ämbetsverket för sin del ansåge anledning saknas för statsverket att — såsom skedde vid 1920 och 1930 års folkräkningar — gälda ifrågavarande tryckningskostnader. Frågan, huruvida dessa kostnader skulle bestridas av de uppgiftsskyldiga eller om kommunerna borde avgiftsfritt tillhandahålla blanketterna, hade av statistiska centralbyrån lämnats öppen, och statskontoret ansåge sig icke böra göra något uttalande i detta hänseende. Det syntes dock icke uteslutet, att vissa fördelar ur såväl folkbokförings- som folkräkningssynpunkt skulle vara att vinna, om en dylik avgiftsfrihet föreläge.

Länsstyrelsen i Malmöhus län ifrågasätter, huruvida icke skyldighet borde föreskrivas för kommun att rekvirera blanketter hos statistiska centralbyrån. Därigenom skulle blanketterna sannolikt kunna tillhandahållas de uppgifts- pliktiga för billigare pris, varjämte risken för att felaktiga formulär eller olämplig papperskvalitet komme till användning skulle helt undvikas.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller, att den i § 3 föreslagna skyldigheten för fastighetsägare att rätta och komplettera avlämnade uppgifter i ömtåliga fall kan verka irriterande för uppgiftslämnaren, och föreslår därför, att bestämmelsen härom uteslutes.

Beträffande § 4 andra stycket anser *Allmänna svenska prästföreningen*, att där avsedd befogenhet att infordra felande uppgift bör tillkomma mantalsskrivningsförrättaren eller dennes ombud i granskningsnämnden. Förslaget att överlämna denna befogenhet åt granskningsnämnden skulle ofta leda till att pastor i egenskap av nämndens ordförande bleve nödgad fullgöra den åsyftade anmälningsplikten, vilken tedde sig som en för prästerskapet olämplig fiskalisk uppgift.

Vad angår de föreslagna granskningsnämnderna uttalar *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* viss tvekan rörande nödvändigheten av att tillskapa en särskild nämndinstitution och ifrågasätter, huruvida icke de granskningsuppgifter, som skulle vila på nämnden, direkt kunde åläggas vederbörande kommunalombud under pastors överinseende. Länsstyrelsen understryker, att den egentliga folkbokföringen i princip åvilade prästerskapet. Skyldigheten att revidera kyrkböckerna och ansvaret för dessas riktighet borde icke delas med annan myndighet. I den mån pastor icke

kunde medhinna sina åligganden beträffande kyrkobokföringen, borde erforderlig biträdespersonal ställas till hans disposition, men frågan borde icke lösas genom inrättande av en tung nämndinstitution med oklara arbetsuppgifter. Skulle granskningsnämnden likväl anses böra komma till stånd, ville länsstyrelsen i varje fall ifrågasätta, huruvida icke föreskriften om att mantalsskrivningsförrättaren skulle vara representerad med ett ombud borde utgå, detta framför allt med hänsyn till svårigheten att bereda sådan representant gottgörelse för hans arbete. Det syntes tillfyllest med föreskrift om att mantalsskrivningsförrättaren skulle äga rätt att deltaga i nämndens överläggningar och beslut.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför, att mantalsskrivningens effektivitet skulle väsentligt höjas, därest skyldighet stadgades för mantalsskrivningsförrättaren att personligen deltaga i åtminstone något sammanträde med granskningsnämnden.

Svenska stadsförbundet framhåller, att inrättandet av granskningsnämnder, vilkas arbete icke skulle ersättas av staten, innebure en överbältring av utgifter från staten på kommunerna. Förbundet säger sig dock icke vilja göra gällande, att olägenheterna ur stadskommunernas synpunkt skulle vara så stora, att man för deras skull från städernas sida hade anledning att helt motsätta sig åtgärder, som dock skulle medverka till en i det allmännas intresse önskvärd reducering av folkräkningsarbetet.

Allmänna svenska prästföreningen påpekar det ökade arbete, som genom granskningsnämndernas inrättande kommer att krävas av prästerskapet. Särskilt i de fall, då pastor vore ensam tjänstgörande präst i mer än en församling och då pastor utsåges till ordförande i nämnden, syntes nämndens arbetsuppgifter i mycket stor utsträckning komma att vila på pastor. Det vore därför ett berättigat önskemål, att skrivhjälp eller expeditjonsbiträde ställdes till förfogande för granskningsnämnden och dess ordförande, åtminstone i de kommuner, där nämndens arbete vore särskilt betungande och där pastor på grund av omständigheterna nödgades fungera som ordförande. Att nämnden skulle kunna åstadkomma en sådan revision av folkbokföringsuppgifterna, som förslaget syntes avse, ansåge föreningen föga sannolikt. I vissa frågor, t. ex. beträffande personers vistelseort, kunde nämnden nog vara till gagn och lämna vägledande anvisningar till rättelse i församlingsboken. En stor del av de fall, där mantalsuppgifterna och församlingsboken vore olika, gällde säkerligen vederbörandes rent personliga förhållanden, och dessa vore ofta av den art, att de måste inrymmas i bestämmelsen i 13 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar. Detta vore av synnerlig vikt för pastor att besinna, även då han vore ledamot i granskningsnämnden och då han hade att tillhandahålla dessa upplysningar ur församlingsboken. Revisioner av dylika folkbokföringsuppgifter borde och kunde enligt föreningens förmenande icke överlämnas åt någon granskningsnämnd, utan ankomme detta på pastor allena att verkställa.

Beträffande § 11 i förslaget anmärker prästföreningen, att det kunde be-

reda svårigheter att avgöra, vilka delar av förordningen som skulle gälla för de i paragrafen angivna städerna. Det syntes bättre, att särskilda förordningar utfärdades för dessa städer.

Överståthållarämbetet åberopar en av mantalsintendenten i Stockholm avgiven promemoria, däri framhålles, att tillsättande av granskningsnämnder och andra avvikelser från de för Stockholm nu gällande bestämmelserna rörande granskning och insamling av mantalsuppgifterna icke syntes påkallade. Särskild författning beträffande Stockholm anses enligt promemorian även obehövlig, enär med formuleringen i § 11 avsetts att tillgodose behovet av jämkningar för stadens del.

*Departements-
chefen.*

Såsom statistiska centralbyrån framhållit, erfordras i anledning av den stundande folkräkningen särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941. Såsom viktiga förutsättningar för folkräkningens genomförande enligt den uppgjorda planen ha särskilt angivits en utsträckning av skyldigheten att avlämna skriftliga mantalsuppgifter samt en utbyggnad av den nuvarande kommunalombudsinstitutionen. Med sistnämnda anordning åsyftas icke blott att förläna folkräkningens yrkesstatistik största möjliga tillförlitlighet utan även att tillgodose behovet av en allmän översyn av folkbokföringsuppgifterna.

I flertalet yttranden har det av statistiska centralbyrån upprättade författningsförslaget icke blivit föremål för några mera väsentliga anmärkningar, och för egen del kan jag också i stort sett biträda detsamma.

Vad angår kostnaden för tryckning av mantalsblanketter, har jag redan i samband med behandlingen i statsverkspropositionen av frågan om anslag till folkräkningen såsom min mening uttalat, att anledning saknas för statsverket att, såsom skedde vid 1920 och 1930 års folkräkningar, bestrida denna kostnad. Enligt gällande bestämmelser är staten lika litet som kommunerna pliktig att kostnadsfritt tillhandahålla mantalsblanketter, och den omständigheten, att uppgiftsskyldigheten nu i viss mån utsträcker, synes icke innefatta tillräckliga skäl till ändring härutinnan. Oavsett om kommunerna åtaga sig kostnaden för blanketterna eller ej, synes det emellertid önskvärt, att kommunerna i största möjliga utsträckning tillgodose blankettbehovet genom rekvisition hos statistiska centralbyrån, enär kostnaderna därigenom kunna nedbringas och felaktigheter eller olikheter i blanketterna undvikas.

Ett med § 3 i förslaget likalydande stadgande om skyldighet för fastighetsägare att i vissa fall rätta eller fullständiga avlämnad uppgift fanns intaget i 1930 års förordning. Då bestämmelsen ur här anlagda synpunkter har ett visst värde och veterligen icke givit upphov till några beaktansvärda olägenheter, synes det i ett av yttrandena framförda önskemålet att bestämmelsen uteslutes icke böra tillmötesgå.

Vad Allmänna svenska prästföreningen anfört i fråga om befogenheten att infordra felande uppgifter synes icke heller utgöra tillräckligt motiv för frångående av förslaget i denna del.

Inrättandet av särskilda granskningsnämnder förutsätter en icke ringa medverkan från kommunernas sida. Särskilt i stora kommuner kan nämndernas arbete väntas bli tidsödande och taga många personer i anspråk. Även för prästerskapet kommer den nya anordningen att medföra arbetskrävande uppgifter. Då ersättning av statsmedel icke är avsedd att utgå i vidare mån än att kyrkobokförarna komma att erhålla viss gottgörelse för arbetet med utskrivningen av församlingsboksutdragen, torde det icke kunna undvikas, att kommunerna i en del fall nödgas påtaga sig utgifter för här avsedda ändamål. Nu antydda olägenheter torde emellertid icke böra tillmätas avgörande betydelse, i all synnerhet som ett av förslagets huvudsyften, nämligen revisionen av folkbokföringsuppgifterna, framstår icke minst såsom ett kommunalt intresse. I anslutning till vad som anförts i ett par av yttrandena bör i detta sammanhang till förebyggande av missförstånd betonas, att med förslaget självfallet icke avses någon ändring i pastors skyldighet att ensam svara för kyrkoböckernas förande utan att granskningsnämndens uppgift i vad angår folkbokföringen skall vara inskränkt till att tillhandagå pastor med erforderliga upplysningar för kyrkobokföringen.

I fråga om granskningsnämndens sammansättning synes sådan ändring böra vidtagas, att mantalsskrivningsförrättare som så önskar må kunna, i stället för att utse ombud, själv ingå såsom ledamot av nämnden.

Såsom framhållits i ett av yttrandena kan avfattningen av § 11 i förslaget föranleda vissa tolkningssvårigheter. Med hänsyn härtill och då mantalsskrivningsförfarandet i Stockholm och Göteborg i väsentliga delar skiljer sig från vad som gäller för riket i övrigt, torde det vara lämpligast, att för dessa städer erforderliga forskrifter meddelas särskilt av Kungl. Maj:t. I samband med härav betingad jämkning torde § 11 böra byta plats med § 12.

Utöver vad förut anförts har jag ansett förslaget böra undergå vissa formella jämkningar, för vilka särskild motivering icke torde vara påkallad. Därjämte ha vissa bestämmelser i § 8, som handlar om granskningsnämnds åligganden, fått utgå, enär de ansetts böra ha sin plats i den instruktion för nämnderna, som statistiska centralbyrån enligt förslaget skall utfärda.

Föredraganden hemställer härefter, att upprättat förslag till *förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 i anledning av folkräkningen den 31 december 1940* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

P. J. Arrhenius.

TILL KONUNGEN.

I sin skrivelse till Konungen den 22 november 1939 angående 1940 års folkräkning framhöll statistiska centralbyrån, att för genomförandet av folkräkningsplanen särskilda föreskrifter skulle komma att bli behövliga beträffande 1941 års mantalsskrivning samt anmälde samtidigt sin avsikt att senare inkomma med särskild framställning härom, därvid inbegripet särskilda bestämmelser för de största städerna. Innebörden av de särskilda föreskrifterna berördes icke i skrivelsen i annan mån, än att en utsträckning av skyldigheten att avlämna skriftliga mantalsuppgifter och en utbyggnad av mantalsskrivningens kommunalombudsinstitution angåvos såsom viktiga förutsättningar. I samband med kostnadsberäkningarna anförde centralbyrån de skäl, som enligt dess förmenande talade för att folkräkningens utgiftsstat icke påfördes några kostnader för vare sig den lokala granskningen av mantalsuppgifterna eller tryckningen av blanketterna till dessa.

Sedan i årets statsverksproposition förslag framlagts om anordnande av en folkräkning i överensstämmelse med den av centralbyrån uppgjorda planen, får ämbetsverket härmed för provning och vidare åtgärd överlämna förslag till särskilda bestämmelser angående 1941 års mantalsskrivning. Förslaget har utformats efter samråd med landskamreraren A. G. A. Wigert, Stockholm, förste kanslissekreteraren E. K. F. Bæhrendtz, Stockholm, mantalsintendenten G. N. Kollberg, Stockholm, kontraktsprosten P. D. G. Bergfors, Gideå samt kontraktsprosten K. R. Garde, Södertälje. I avseende på formuläret till mantalsuppgift har centralbyrån för avsikt, att efter avslutat arbete med yrkesstatistikens uppläggning återkomma i denna angelägenhet.

I samband härmed tillåter sig centralbyrån erinra om, att i anledning av 1920 och 1930 års folkräkningar särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen utfärdades, sedan propositioner härom avlåtits vid 1920 och 1930 års riksdagar (resp. nr 306 och nr 209). Bestämmelserna återfinnas i Sv. förf.-saml. nr 630—633 för år 1920 och nr 171 samt nr 347—349 år 1930. I sina huvuddrag bygga de här framlagda förslagen på samma förutsättningar som då, d. v. s. dels en utsträckning av skyldigheten att avlämna skriftliga mantalsuppgifter, dels ett utnyttjande av kommunalombudsinstitutionen. De i viss mån ändrade grunder, efter vilka dels yrkesstatistiken vid 1940 års folkräkning kommer att uppläggas, dels insamlingsarbetet att organiseras, jämte andra skäl ha likväl nödvändiggjort, att i åtskilliga stycken bestämmelserna måst utformas på annat sätt än tidigare.

Under hänvisning till den redogörelse, centralbyrån i sin skrivelse angående folkräkningen lämnat rörande primärmaterialens insamling och bearbetning, anser sig ämbetsverket böra särskilt framhålla följande beträffande de nya förutsättningarna och de omständigheter i övrigt, som motivera de föreslagna åtgärderna.

Folkräkningens yrkesstatistik har vid de senaste folkräkningarna kunnat tillgodogöra sig de uppgifter om yrke och förvärvskällor som ingått i det till centralbyrån insända självdeklarationsmaterialet, men är vid 1940 års folkräkning nästan uteslutande hänvisad till att bygga på de uppgifter om yrket, som allmänheten meddelar å mantalsblanketterna. Härigenom blir det nödvändigt att låta den skyldighet att avlämna skriftliga mantalsuppgifter, från

vilken allmoge och mindre skrivkunniga å landsbygden jämlikt 4 § 5 mom. mantalsskrivningsförordningen äro befriade, få generell giltighet. Icke mindre betydelsefullt är, när möjligheten till kontroll av yrkesuppgifterna genom deklaramaterialet bortfallit, att ett effektivt organ tillskapas för att ombesörja den lokala granskningen av de avlämnade uppgifterna. Bäst sättet härför har befunnits vara, att mantalsskrivningens kommunalombudsinstitution så ombildas, att en enhetlig ledning med ansvar för uppgiften kommer till stånd, varigenom mera planmässighet och ett bättre övervakande av granskningsarbetet bör kunna åstadkommas. — En ändring i insamlingsarbetets organisation är, att mantalsuppgifterna denna gång enligt förslaget icke skola insändas till statistiska centralbyrån, utan att den uppgift, som för folkräkningen är erforderlig att hämta från mantalsuppgifterna, nämligen om yrket, av prästerskapet skall inarbetas i primärmaterialet till folkräkningen (församlingsboksutdragen). Denna omläggning nödvändiggör en ändring i de förutvarande bestämmelserna.

Särskilda skäl tala emellertid enligt centralbyråns förmenande för att de nya bestämmelserna utformas från vidare synpunkter än enbart dem, som gälla folkräkningens yrkesstatistik. Båda de föreslagna åtgärderna — utsträckningen av skyldigheten att avlämna skriftliga mantalsuppgifter och utbyggnaden av kommunalombudsinstitutionen — utgöra också viktiga förutsättningar för förverkligandet av en förbättrad folkbokföring. När så är fallet, synes tillfället böra begagnas för att i den utsträckning, omständigheterna medgiva, söka tillgodose även detta syfte, låt vara att det här är fråga endast om ett enstaka år. Frånsett önskemålet att det från kyrkoböckerna hämtade befolkningsstatistiska primärmaterialet, oavsett vilka uppgifter det avser, göres så tillförlitligt som möjligt, kan det från allmän folkbokförings-synpunkt anses vara ett alltmera aktuellt krav, att mantalsskrivningen och i samband med denna företagna förrättningar, såsom för-skrivningar m. m., i verkligheten åstadkomma den grundliga revision av folkbokföringsuppgifterna, som mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsförordningarna avse. I sitt betänkande angående folkbokföringen (del II, sid. 295 ff.) anför 1936 års uppbördskommitté såsom exempel på det nuvarande systemets brister bl. a., att avlämnandet av skriftliga mantalsuppgifter å landsbygden är inskränkt till ett minimum (en knapp åttondel av fogderiernas hela folkmängd), samtidigt som muntliga uppgifter som regel utebliva, att i flertalet landskommuner även skrivkunniga underlåta att avlämna skriftliga uppgifter, att skyldigheten för ägare eller brukare av fast egendom att vid husförhör eller för-skrivning vara tillstädes och lämna uppgifter å inom fastigheten boende personer i stor utsträckning eftersättes, att pastor vid för-skrivningen ofta nog icke äger tillgång till mantalsuppgifterna, där sådana avgivits, samt att kommunalombudens medverkan vid mantalsskrivningen enligt författningen är begränsad till själva sammanträdena.

Under hänsynstagande till dessa förhållanden ha de i författningsförslagen meddelade föreskrifterna främst tagit sikte på att tillgodose behovet av en allmän översyn av folkbokföringsuppgifterna, däri då, utan att ett särskilt omnämnande synes vara erforderligt, granskningen av yrkesuppgifterna inbegripes. Det har synts centralbyrån lämpligast att låta de åtgärder, som avse yrkesmaterialets granskning och vidare behandling, få sitt utformande i de instruktioner och anvisningar, som centralbyrån i enlighet med de ifrågasatta föreskrifterna skall meddela de lokala granskningsnämnderna och prästerskapet.

Önskemål ha vidare uttalats, att de åtgärder, som äro avsedda att vidtagas, särskilt i fråga om kommunalombudsinstitutionen, så utformas, att de jämväl vid behov kunna komma till nytta för de lokala kristidsnämnderna i de-

ras arbete för insamling av uppgifter av olika slag, utdelning av ransoneringskort m. m. Vid förslaget utarbetande har i den utsträckning, så kunnat ske, hänsyn tagits till dessa önskemål.

Det framlagda författningsförslaget avser de särskilda bestämmelser, som röra 1941 års mantalsskrivning i allmänhet. Vid 1920 och 1930 års folkräkningar utfärdade Kungl. Maj:t specialföreskrifter för de största städerna, i fråga om den förra folkräkningen för Stockholm och Göteborg och i fråga om den senare folkräkningen jämväl för Malmö. För Stockholm och Göteborg gälla oberoende av folkräkningen på grundval av § 16 mom. 2 mantalsskrivningsförordningen särskilda föreskrifter. Skiljaktigheterna i själva mantalsskrivningsförfarandet och, vad 1930 års folkräkning beträffar, även önskemålet att inhämta uppgifter utöver de i allmänna formuläret inrymda föranledde, att vid de båda nyssnämnda folkräkningarna särskilda kungörelser utfärdades för de största städerna. Även beträffande det här framlagda förslaget gäller, att dess bestämmelser kunna i större eller mindre grad vara i behov av jämkningar, när det gäller tillämpningar i de enskilda fallen. Det synes emellertid centralbyrån obehövt, att fördens skull särskilda kungörelser utfärdas. Formuleringen i förslaget 11 § är avsedd att beträffande Stockholm och Göteborg tillgodose behovet av jämkningar, och genom § 12 hålles möjligheten därjämte öppen att i förekommande fall, såsom exempelvis beträffande Malmö, meddela de undantagsbestämmelser, som kunna finnas erforderliga.

I övrigt har centralbyrån att till sin framställning foga följande upplysningar.

I fråga om förordningens *rubrik* har använts samma formulering som år 1920, enär denna bättre än den för år 1930 ansetts anpassa sig efter mantalsskrivningens ställning till den kommande folkräkningen.

§ 1.

Denna paragraf har avfattats på samma sätt som år 1930. Jfr i övrigt § 12.

§ 2.

Några bestämmelser såsom tidigare om antalet exemplar, som skola avlämnas, ha icke ansetts erforderliga. Då något insändande av mantalsuppgifterna till statistiska centralbyrån icke ifrågasattes, torde det gängse förfaringssättet vara tillfyllest. Förslaget 11 och 12 §§ hålla dessutom möjligheten öppen att reglera eventuella avvikelser i detta avseende.

Bestämmelserna i paragrafens andra stycke ha tillkommit, med hänsyn till att statsverket denna gång icke skall bestrida tryckningskostnaderna. Det har synts angeläget, att tryckningen och distributionen av blanketterna icke helt överlämnas till det enskilda initiativet, utan att det allmänna i görligaste mån tillförsäkras uppsikt över dessa åtgärder, med risk att eljest olägenheter i form av felaktiga formulär, olämplig papperskvalitet och oreda i distributionen uppkomma.

Med hänsyn till såväl folkbokföring som folkräkning skulle det säkerligen vara till fördel, om kommunerna avgiftsfritt tillhandahölle blanketterna. Erfarenheten visar, att avgiftsfria blanketter inverka på villigheten att lämna uppgifter och samtidigt innebära en viss garanti för att det fastställda formuläret kommer till användning. Under senaste tid torde också icke så sällan förekommit, att kommunen bekostat tryckningen av mantalsblanketterna. Centralbyrån anser sig likväl icke böra ifrågasätta, att något stadgande i detta hänseende göres.

§ 3.

Lydelsen är densamma som för år 1930.

§ 4.

Lydelsen är i stort sett densamma som för år 1930. »Kommunalombud, som omförmäles i § 6» har utbytt mot »vederbörande kommunalombud eller granskningsnämnd, som omförmäles i § 7» och »fem dagar» har ersatts med »åtta dagar», detta senare för att få granskningstiden förlängd. Vidare har befogenheten enligt § 35 mom. 1 kyrkobokföringsförordningen överflyttats från pastor till granskningsnämnden (tidigare mantalsskrivningsförrättaren), eftersom mantalsuppgifterna förutsättas komma att avlämnas till nämnden eller någon dess ledamot.

§ 5.

Samma formulering som år 1930.

§ 6.

Paragrafen bygger på samma förutsättningar som motsvarande paragraf år 1930, men dessa ha erhållit mera preciserad innebörd. Tankegången har varit att icke i princip rubba föreskrifterna i § 7 mom. 1 mantalsskrivningsförordningen, d. v. s. länsstyrelsen skall såsom förut fastställa antalet kommunalombud, medan kommunen utser desamma.

Det har synts vara till fördel att söka få fram någon allmän regel, efter vilken antalet kommunalombud bestämmas, och därvid har varje 500-tal av folkmängden satts såsom fördelningsgrund. Man kan förutsätta, att befolkningens antal och det ifrågasatta folkmängdstalet icke överallt utgöra en lämplig norm. Det synes därför motiverat, särskilt med hänsyn till de större kommunerna, att hålla möjligheten öppen för länsstyrelserna att, där så är påkallat, bestämma antalet efter annan grund.

Bestämmelserna om distriktsindelning ha utformats med tanke på dels att tillgodose förordningens huvudsyfte att åstadkomma en effektiv granskning av folkbokföringsuppgifterna, dels att vid behov kunna anknyta dem till kristidsnämndernas organisation.

En bestämmelse har införts rörande den tid, inom vilken valet skall vara förrättat. Denna bestämmelse medför, att ändringar bliva behövliga beträffande föreskrifterna i § 2 mom. 1 mantalsskrivningsförordningen.

§ 7.

Bestämmelserna om granskningsnämnd ha till syfte att få till stånd en fastare form och bättre planmässighet över granskningsarbetet, än vad den hittillsvarande formen med var för sig arbetande kommunalombud förmår giva. Enhetlighet i arbetet, ökad kontroll och ökat ansvar framstå i första hand såsom de vinster, omläggningen av kommunalombudsinstitutionen bör kunna medföra.

Det har synts naturligt, att de båda myndigheter, pastor och mantalskrivningsförrättaren, som ha att svara för folkbokföringen, i någon form bliva företrädare i nämnden, den förre personligen eller genom annan prästman och den senare genom ombud. Någon lokal myndighet, förslagsvis kommunens styrelse, torde inom ett begränsat personurval böra utse ordförande.

I de större kommunerna torde en uppdelning av arbetet å delegationer vara bästa sättet att åstadkomma en effektiv granskning, och paragrafens tredje stycke har tillkommit med detta syfte.

Mantalsskrivningsförrättaren förutsättes personligen icke komma att ingå såsom ledamot av nämnden men synes i stället på sätt, som föreslagits, böra beredas tillfälle att övervaka nämndens arbete och utöva rådgivande verksamhet.

§ 8.

Bestämmelserna i denna paragraf äro i viss mån likartade med motsvarande i § 7 år 1930 och hava tillkommit för att angiva nämndens huvudsakliga åligganden.

Bestämmelserna i tredje stycket angående skrivhjälpsexpeditioner m. m. hava till förebild bestämmelserna i § 8 år 1930. För att utmärka att i § 3 omnämnt insamlingsarbete icke är avsett att beröras av bestämmelserna, har hänvisning gjorts till § 4.

Innehållet i paragrafens följande stycken är avsett att framhäva nämndens huvuduppgift att åstadkomma en revision av folkbokföringsuppgifterna, däribland såsom ett viktigt led ingår, att i § 34 kyrkobokföringsförrordningen omförmålt arbete med församlingsboken kommer till effektivt utförande. Genom granskningsnämndens medverkan bör pastor i detta arbete, som författningen enligt åvilar honom, erhålla en värdefull hjälp. Bestämmelsen om, att pastor skall tillhandagå nämnden med upplysningar ur församlingsboken, bör ses mot bakgrunden av att pastors arbete enligt § 34 är avsett att till en del försiggå jämsides med och inom ramen för granskningsnämndens arbete. Samma är förhållandet med uttrycket »att med alla de uppgifter, varöver nämnden förfogar, tillhandagå pastor»; däri inbegripes, utan att detta kräver särskilt omnämnande, att pastor vid förskrivning skall äga tillgång till mantalsuppgifterna.

Någon påföljdsbestämmelse, såsom fanns intagen 1930 beträffande kommunalombuden, har icke ansetts vara erforderlig beträffande granskningsnämnden.

§ 9.

Paragrafen ansluter sig till § 9 år 1930. Tillägg har gjorts om pastors skyldighet att granska och avlämna den föreskrivna uppgiften till mantalsskrivningsförrättaren.

§ 10.

Bestämmelserna avse liksom i motsvarande paragraf år 1930 att reglera de åtgärder, som gälla utnyttjandet av mantalsuppgifterna för folkräkningen, sedan revisionen av folkbokföringsuppgifterna ägt rum. Då till skillnad från år 1930 något insändande av mantalsuppgifterna till statistiska centralbyrån icke skall ifrågakomma, utan inarbetandet av yrkesuppgifterna skall ske genom prästerskapets försorg, har paragrafen måst helt omformuleras. Innebörden av det arbete, som här åsyftas, har såsom helt ovidkommande själva mantalsskrivningen icke ansetts i detta sammanhang behöva beröras i annan mån, än att tiden, då mantalsuppgifterna skola hållas tillgängliga för pastor, reglerats.

Den 9 februari, d. v. s. den tidpunkt, som enligt § 11 mantalsskrivningsförrordningen utgör frist för mantalslängdens överlämnande till pastor, har efter samråd med sakkunniga ansetts såsom lämpligt gränsdatum för mantalsuppgifternas insändande till pastor med den undantagsbestämmelse, som finnes fogad till förslaget.

Föreskrift har intagits om att pastor efter avslutat arbete skall insända mantalsuppgifterna till mantalsskrivningsförrättaren.

§§ 11 och 12.

Beträffande dessa paragrafer hänvisas till motiveringen i det föregående. Såsom exempel på fall, då undantagsbestämmelser kunna bliva behövliga, må framhållas en lindring i föreskriften att överallt avlämna skriftliga mantalsuppgifter för de i nordligaste Sverige belägna kommunerna.

På grund av vad sålunda anförts får statistiska centralbyrån hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen antaga bifogade förslag till förordning angående särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1941 med anledning av folkräkningen den 31 december 1940.

I handläggningen av detta ärende hava förutom undertecknade deltagit t. f. förste aktuarien Fredelius.

Stockholm den 13 februari 1940.

Underdånigst

ERNST HÖIJER.

Ivar Uhnбом.

**Kungl. Maj:ts förordning
angående särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för
år 1941 med anledning av folkräkningen den 31 december 1940.**

§ 1.

Det i § 4 mom. 5 förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning lämnade medgivandet för allmoge och mindre skrivkunniga på landsbygden att antingen själva eller genom annan uppgiftspliktig person muntligen meddela sina uppgifter skall icke äga tillämpning vid mantalsskrivningen för år 1941.

§ 2.

Uppgift till mantalsskrivning skall av en var vid mantalsskrivning uppgiftspliktig avgivas enligt formulär, som fastställas av Kungl. Maj:t.

Vederbörande kommunala styrelser skola föranstalta om, att erforderligt antal uppgiftsblanketter enligt fastställt formulär hållas tillgängliga på sådant sätt, att de lätt kunna anskaffas av de uppgiftspliktiga. Kommun som så önskar äger att mot bestridande av med tryckningen förenade kostnader hos statistiska centralbyrån rekvrirera blanketter. Anmälan om sådant blankettbehov skall vara centralbyrån tillhanda senast den 1 juli 1940.

§ 3.

Uppgifterna för de å samma fastighet boende eller eljest där uppgiftspliktiga skola i städer, köpingar och municipalsamhällen insamlas av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår, vilken det jäm-

väl åligger att tillse, det uppgifter avlämnas för samtliga uppgiftspliktiga, samt att, därest uppgift uppenbarligen är oriktig eller ofullständig, föranstalta om dess rättande eller fullständigande.

§ 4.

Uppgifter skola, i *stad, köping* eller *municipalsamhälle* av fastighetsägaren eller den hans egendom brukar eller förestår, och å *annan ort* genom den uppgiftspliktiges försorg avlämnas till vederbörande kommunalombud eller granskningsnämnd, som omförmäles i § 7, senast åtta dagar före förskrivning (husförhör), varom stadgas i § 34 förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande.

Försummar någon att fullgöra vad honom enligt denna paragraf åligger, vare påföljd, som i § 35 mom. 1 nämnda förordning sägs; dock skall vad där stadgas angående befogenhet för pastor i stället avse i § 7 omförmäld granskningsnämnd.

§ 5.

Det åligger pastor att minst fjorton dagar före förskrivning (husförhör) kungöra tid och plats för förrättningen.

§ 6.

Länsstyrelsen skall för varje kommun fastställa antalet av de i § 7 mom. 1 mantalsskrivningsförordningen omförmälda kommunalombud, under iakttagande av att som regel minst ett ombud utses för varje påbörjat 500-tal av kommunens invånarantal, därest icke länsstyrelsen på grund av särskilda omständigheter finner antalet böra bestämmas efter annan grund. I intet fall må dock ombudens antal för någon kommun understiga två.

Innan val av ombud sker, skall, därest icke med hänsyn till kommunens invånarantal distriktsindelning anses obehövlig, den väljande myndigheten hava beslutat om kommunens indelning i folkräkningsdistrikt. Distrikten skola till antal och omfattning så bestämmas, att det arbete, som jämlikt § 8 åvilar granskningsnämnd, kan bedrivas på ändamålsenligt sätt. Där så kan ske, utan att nämnda syfte eftersättes, må vid kommunens indelning i distrikt jämväl hänsyn tagas till att distrikten komma att utgöra lämpliga arbetsområden för verkställandet av sådana åtgärder, som kunna ankomma på vederbörande kristidsnämnd att vidtaga i samband med utdelning av ransoneringskort, insamling av uppgifter rörande befolkningen m. m. Över förslag till distriktsindelning må pastor och vederbörande kristidsnämnd beredas tillfälle yttra sig.

Pastor i var och en till kommunen hörande församling skall i god tid före valet avgiva förslag å personer, lämpliga att utses till ombud.

Valet av ombud skall hava ägt rum före den 1 oktober 1940.

Förslag, som avses i § 2 mom. 1 mantalsskrivningsförordningen, skola avgivas före den 15 augusti, och däri omförmäld kungörelse skall, under iakttagande av vad i nämnda förordning här om i övrigt stadgas, före den 15 september uppläsas i kyrkan.

§ 7.

Inom varje kommun skall bildas en granskningsnämnd, som har till uppgift att biträda vid upprättandet och insamlingen av uppgifterna till mantalsskrivningen samt att svara för att erforderlig granskning och rättelse av uppgifterna kommer till stånd.

Ledamöter i granskningsnämnd utgöras av pastor i var och en till kommunen hörande församling eller av honom utsedd annan prästman i församlingen, ett av mantalsskrivningsförrättaren utsett ombud samt kommunalombuden. Den myndighet, som utövar kommunens beslutanderätt, utser pastor eller annan ledamot i nämnden, som äger förtroget med kyrklig eller civil folkbokföring, att såsom ordförande kalla till sammanträde och leda nämndens arbete.

Det är granskningsnämnd obetaget att uppdraga åt särskilda ledamöter att inom kommunen i dess helhet eller inom respektive folkräkningsdistrikt fullgöra sådant nämnden åvilande arbete, som icke kräver gemensam handläggning.

Statistiska centralbyrån utfärdar instruktion för granskningsnämnd, vari närmare anvisningar meddelas angående nämndens arbetsuppgifter.

Mantalsskrivningsförrättare har att tillhandagå nämnden med råd och anvisningar samt äger rätt att delta i nämndens sammanträden.

§ 8.

I § 7 omförmäld granskningsnämnd åligger särskilt:

att i god tid, innan mantalsuppgifterna skola av allmänheten avlämnas, sammanträda och därvid noga genomgå dels i § 2 omförmäld uppgiftsformulär med därtill hörande anvisningar, dels i § 7 omförmäld instruktion;

att biträda med i § 2, andra stycket, omförmäld distribution av blanketter samt att tillse, att uppgifterna avgivas å föreskrivet formulär;

att för så vitt möjligt föranstalta om, att skrivhjälpsexpeditioner (insamlingsställen) till erforderligt antal anordnas inom kommunen, och att därvid å tider, som på lämpligt sätt kungjorts, tillhandagå allmänheten vid uppgiftspliktens fullgörande men även eljest att på allt sätt biträda vid formulärens ifyllande och underlätta i § 4 omnämnd insamling av uppgifterna;

att genom en noggrann granskning av de avgivna uppgifterna och jämförelse med annat tillgängligt uppgiftsmaterial, bl. a. församlingsboken, varur pastor tillhandahåller nämnden för sådant ändamål erforderliga upplysningar, verkställa en översyn av folkbokföringsuppgifterna, varvid tillses, att i instruktioner eller på annat sätt meddelade anvisningar bliva till alla delar iakttagna;

att, därest vid denna granskning felaktigheter och ofullständigheter visa sig vara för handen, föranstalta om, att rättelse och komplettering kommer till stånd;

att med alla de uppgifter, varöver nämnden förfogar, tillhandagå pastor vid fullgörandet av honom enligt § 34 kyrkobokföringsförordningen åvilande skyldighet att rätta och komplettera församlingsboken; samt

att efter avslutat arbete och senast vid mantalsskrivningen överlämna mantalsuppgifterna till mantalsskrivningsförrättaren.

§ 9.

Den, som inflyttar till en kommun efter det uppgift till mantalsskrivning jämlikt § 4 skolat avlämnas men före utgången av år 1940, skall till pastor samtidigt med flyttningsbetyget avlämna sådan uppgift. Det ankommer på pastor att tillse, att sålunda avlämnad uppgift är fullständig och riktig samt att, sedan han tagit vederbörlig del av innehållet, överlämna uppgiften till mantalsskrivningsförrättaren.

§ 10.

Mantalsskrivningsförrättaren skall, så snart omständigheterna medgiva och senast den 9 februari påföljande år eller det senare datum, till vilket länsstyrelse jämlikt § 11 mantalsskrivningsförfordningen medgivit anstånd i fråga om mantalslängdens avlämnande, överlämna samtliga honom tillhandakomna mantalsuppgifter till pastor. Pastor har att med mantalsuppgifterna förfara på sätt, statistiska centralbyrån meddelar i särskilda anvisningar till pastorsämbetena angående folkräkningen, samt att, efter avslutat arbete, översända mantalsuppgifterna till mantalsskrivningsförrättaren.

§ 11.

För städerna Stockholm och Göteborg gäller i tillämpliga delar, vad i denna förordning stadgas.

§ 12.

Skulle beträffande viss kommun eller del av sådan ändring av de i denna förordning stadgade bestämmelser i något avseende befinnas påkallad, må vederbörande länsstyrelse efter statistiska centralbyråns hörande meddela de undantagsbestämmelser, som kunna finnas erforderliga.